

Stärkta regionala stödstrukturer för kun- skapsutveckling inom äldreområdet i Väs- ternorrland

Sammanställd av: Gunhild Nyberg & Eva Rönnbäck
2010-05-18
Diariennr. 10/0570

Innehåll

1. Lägesbeskrivning	4
Nuvarande stödstrukturer	4
2. Satsningen ska leda till bättre kvalitet	7
Målen	7
3. Samverkan mellan kommunernas socialtjänst och angränsande områden inom landstingens hälso- och sjukvård	8
4. FoU-kompetens, universitet och högskolor	10
5. Hela socialtjänsten	12
6. Koordinering med regionala IT-plattformar	13
7. Regionala stödstrukturer för verksamhetsanalyser mm.	14
Brukarundersökningar	14
Förebyggande insatser	14
Sjuka äldre	14
Stöd i livets slutskede	14
Utveckling av modell för bedömning och beskrivning av behov och insatser enl SoL	15
8. Brukarmedverkan/brukarinflytande	16

1. Lägesbeskrivning

Nuvarande stödstrukturer

Den politiska strukturen/samverkansforum

Länet har ett samverkansforum för landstinget och kommunerna. Den består av kommunernas nämndsordförande för socialnämnd/motsv. och landstingets Hälso- och sjukvårdsdelegation, som utgör en del av landstingsstyrelsen. Forumets roll är att säkra länssamverkan avseende informationsöverföring, dialog, samverkan, samarbete. Initierar utveckling av gemensamma områden (projekt, aktiviteter, riktlinjer, överenskommelser etc.). Forumet har inget formellt mandat, men ansvarar för att beslut och överenskommelser förankras och beslutas formellt i respektive organisation. Kommunernas FoU-verksamhet förankras i kommunförbundets styrelse efter förslag från enhetens styrgrupp, som består av kommunernas förvaltningschefer för socialtjänst vård och omsorg, representant för landstinget och en representant från Mittuniversitetet.

Professionellas nätverk mm

Länet har ett antal professionella nätverk. Det finns ett antal chefsnätverk, där det dels sker regelbundna erfarenhetsutbyten, dels förs en dialog och planering/utformning av länsgemensamma utvecklingsprojekt. Länets förvaltningschefer för socialtjänst vård och omsorg utgör ett sådant nätverk. Utifrån den grupperingen kan olika uppdrag utgå till olika nätverk för mellanchefer. Länets förvaltningschefer och tillfälliga arbetsgrupper utgör också tjänstemannastöd och beredande organ för det politiska forumet. Nätverket förvaltningschefer kompletteras med representation från andra huvudmän vid behov. Företrädare för landstingets ledningskanslii deltar när frågor om samverkan mellan huvudmännen diskuteras. Som ledningsgrupp för FoU Västernorrland kompletteras gruppen med representation från dels landstingen men även med representation från Mittuniversitetet (Miun).

Utöver chefsnätverk drivs nätverk för olika yrkeskompetenser. Omfattning och syfte varierar utifrån beslut i chefsnätverk och utifrån aktuella förändringar i omvärlden .

Tillfälliga arbetsgrupper bildas utifrån specifika uppdrag från politiskt forum eller förvaltningsledning. Arbetsgrupper har ett avgränsat uppdrag, som är tidsbestämt.

FoU-verksamhet inom socialtjänstens område

Både landstinget och kommunerna har var sina FoU-verksamheter. FoU-enheterna samarbetar bl.a. genom gemensamma tjänster och gemensamma uppdrag.

FoU Västernorrland är en forsknings- och utvecklingsenhet som startade januari 2001 och har hela socialtjänstens område som verksamhetsfält. Samtliga sju kommuner i Västernorrland är ägare och deras finansiering motsvarar cirka hälften av omsättningen. Enhetens huvudman är Kommunförbundet Västernorrland. Det övergripande politiska ansvaret har kommunförbundets styrelse, medan en ledningsgrupp bestående av socialtjänsternas förvaltningschefer, landstingets FoU-chef samt representant från Mittuniversitetet står för den operativa ledningen. Planeringen av de olika aktiviteterna sker dessutom i nära samarbete med olika yrkesgrupper i kommunernas socialtjänstverksamhet och med kommunförbundets handläggare i socialtjänstfrågor.

De av kommunerna utsedda FoU-inspiratörer är ytterligare en länk mellan FoU och socialtjänstens praktik. FoU Västernorrland samarbetar även med såväl Mittuniversitetet och Umeå universitet. Samarbetet sker dels kring gemensamma forskningsprojekt, dels kring den verksamhetsförlagda utbildningen (praktiken) inom socialt arbete. Övriga viktiga samarbetspartner är andra FoU-miljöer.

Mer om FoU Västernorrland beträffande kompetens och verksamhet finns att läsa under kapitel 4.

FoU-verksamhet inom hälso- och sjukvårdens område

Landstinget Västernorrland har sedan flera år en väletablerad FoU-verksamhet med en koncernövergripande basenhet, FoU-Centrum, och med FoU-enheter på förvaltningarna inom hälso- och sjukvård. Adjungerade lärare, professorer, lektorer och adjunkter och docenter finns i organisationen och årligen produceras magister- och doktors-examen av flera anställda i landstinget med stöd av landstingets FoU-stipendier och handledare. Ett flertal läkarkandidater och sjuksköterskeelever utbildas vid landstingets sjukvårdsinrättningar under sina externa placeringar.

Landstingets FoU-verksamhet skall bidra till att utveckla landstingets alla verksamheter genom tillämpad forskning. Detta sker genom att stödja och stimulera i första hand verksamhetsanknuten FoU inom samtliga verksamhetsområden i landstinget.

Samarbete finns även med ett flertal andra universitet. Forskning bedrivs inom hälso- och sjukvård, folkhälsa, hälsoekonomi, länsutveckling mm. FoU-Centrum har också en central roll i landstingets utveckling inom t.ex. medicinsk information och telemedicin. I FoU-Centrumets verksamhetsplan anges att samarbetet lokalt, nationellt och internationellt skall utvecklas och däri eftersträvas speciellt ett utökad samarbete med kommunernas FoU verksamhet – FoU Västernorrland.

Landstinget Västernorrland arbetar utifrån en implementeringmodell kallad *kunskapsstyrning i Landstinget Västernorrland*. Den består av en styrgrupp som rapporterar direkt till landstingsdirektören och Hälso- och sjukvårdens ledningsgrupp. Styrgruppen har bildat ett antal arbetsgrupper, expertgrupper för de större sjukdomsgruppen, där anpassning av kunskapsunderlag för bland annat Nationella riktlinjer, behandlingslinjer hanteras.

Universiteten

Universiteten i vårt närområde – Umeå universitet och Mittuniversitet – har både viktiga roller. De samarbetar med kommunerna inom flera områden. När det gäller socialtjänstens verksamhet sker det framförallt genom den verksamhetsförlagda utbildningen för socionomer och sjuksköterskor.

Ett annat exempel är vård och omsorgscollege som utvecklats i länet i samverkan med ett flertal kommuner.

Dessutom sker ett samarbete kring olika forskningsprojekt, bl.a. inom området anhöriga till demenssjuka.

2. Satsningen ska leda till bättre kvalitet

Målen

Det vi vill uppnå är ett fortsatt samarbete med de befintliga stödstrukturerna som grund för att nå en kunskapsutveckling som gynnar de äldre i Västernorrland. Syftet är att bidra till en kunskaps- och evidensbaserad praktik som i sin tur ska leda till en bättre kvalitet. Det finns en vilja och ett intresse från både kommunernas socialtjänster och från landstingets hälso- och sjukvård. Det som krävs är ett tydligare ansvar för att detta sker. Kommunförbundet kan här spela en central roll. Redan i dag har kommunförbundet ett länsperspektiv och är en viktig plattform för mötesplats för erfarenhetsutbyte, intressebevakning och länsgemensamma utvecklingsprojekt både mellan kommunerna, men även mellan kommuner och landsting. Vid kommunförbundet finns även en väl etablerad FoU-verksamhet som har ett tydligt uttalat mål att bistå socialtjänsterna att arbeta kunskaps- och evidensbaserat. Alla kommuner är engagerade i kommunförbundets aktiviteter och socialtjänstens förvaltningschefer utgör den operativa ledningen för FoU-enheten. Dessutom är både landstinget och Mittuniversitetet med i den ledningsgruppen.

Som vi ser det utgör kommunförbundet en central bas för det fortsatta arbetet. Stödet skulle innebära att vi kan fortsätta att utveckla *kunskapsanvändningen* i verksamheten men även att utveckla *kunskapsbildning och lärande* i samverkan. Detta sker till viss mån redan i dag inom kommunernas, kommunförbundets och landstingets verksamheter men stödet skulle innebära att arbetet intensifierades och blev mer systematiskt. Tanken är också att stärka och komplettera befintlig styr- och ledningsstruktur för att vidmakthålla den kunskap som länet gemensamt utvecklat. Ett exempel är utbildning av resurspersoner för länet inom projektet ”Från kunskap till praktik”.

3. Samverkan mellan kommunernas socialtjänst och angränsande områden inom landstingens hälso- och sjukvård

- Utveckla sitt engagemang i kvalitetsregistren Senior Alert och Palliativa registret
- Utveckla IT-stödet i enlighet med nationella IT-strategin
- Stärka strukturer för kunskapsutveckling
- Stärka strukturer för gemensam utveckling av policy, riktlinjer överenskommelser som stärker ett samarbete i länet.
- Utveckla gränssnittet för hemsjukvård och egenvård
- Utveckla kostnadseffektiv och kvalitetssäker läkemedelshantering
- Utveckla och implementera rutiner utifrån överenskommelse om samarbete och samordning kring personer med behov av insatser från båda huvudmännen
- Utveckla nytt hjälpmedelsavtal
- Utvärdera befintligt läkaravtal.
- Stärka/komplettera befintlig struktur med en resurs som fokuserar på att hitta nya former för att systematisera den kunskap som finns och produceras i länet.

Ovanstående är områden där utveckling pågår eller ska påbörjas.

Deltagande i kvalitetsregistren

Länet har för närvarande ett lågt engagemang i registren. Avsikten är att med stöd av länsamordnare för både kommunerna och landstinget utveckla lokala rutiner i respektive organisation.

Utveckla IT-stöd i enlighet med nationella strategin

Ett IT-stöd för gemensam vårdplanering har införts i länet, där utveckling av programmet styrs av en länsgemensam styrgrupp för kommunerna och landstinget. Vi vill nu gå vidare med att utveckla arbetet utifrån den nationella strategin.

Stärka strukturer för kunskapsutveckling

Kommunerna har en väl etablerad FoU enhet som organisatoriskt tillhör Kommunförbundet Västernorrland. Landstinget har en FoU-verksamhet med en koncernövergripande basenhet, FoU-Centrum, och med FoU-enheter på förvaltningarna inom hälso- och sjukvård samt tandvård. Båda dessa enheter har i sin tur samarbete med universiteten (Umeå och Mittuniversitetet). Länet har därutöver behov av att utveckla en plattform för att planera organisera och administrera kompetensutveckling exv. i samband med implementering av nya riktlinjer, där nya metoder skall införas i organisationerna. Detta behöver ske i nära samarbete mellan FoU enheterna, andra utbildningsanordnare och genom att utveckla en struktur för att gemensamt i länet nyttja befintlig kompetens i verksamheten.

Stärka strukturer för gemensam utveckling av policy, riktlinjer överenskommelser som stärker ett samarbete i länet.

Ett arbete har startat för att tydliggöra strukturer, roller, mandat för politiska prioriteringar i länet utifrån befintlig struktur. Arbetet kommer att utvecklas.

Utveckla gränssnitt för hemsjukvård och egenvård

Ädelavtalet är i många stycken svårt att utgå ifrån utifrån dagens situation. Länet behöver utveckla och tydliggöra gränssnitt inom området hemsjukvård och egenvård. Ett arbete runt huvudmannaskapsförändring blir troligen aktuell utifrån propositionen Värdigt liv i äldreomsorgen.

Utveckla kostnadseffektiv och kvalitetssäker läkemedelshantering

Ansvar och roller behöver tydliggöras och utvecklas inom detta område.

Utveckla och implementera rutiner utifrån överenskommelse om samarbete kring personer med långvariga och omfattande behov av insatser

Ett förslag till överenskommelse har utarbetats och kommer att beslutas om under hösten 2010. Därefter skall en strategi för implementering utvecklas och genomföras.

4. FoU-kompetens, universitet och högskolor

I Västernorrland finns sedan 2001 en väl etablerad FoU-enhet som tillhör kommunförbundet Västernorrland. FoU-enheten har en egen ledningsgrupp som består av ledande tjänstemän från samtliga kommuner samt representanter från mittuniversitetet och landstingets FoU. Den politiska och högsta ledningen utgörs av kommunförbundets styrelse. FoU-enhetens verksamhet omfattar förutom äldreomsorg även individ och familjeomsorg och omsorgen om funktionshindrade.

Vid enheten arbetar för närvarande 12 personer, varav tre är disputerade forskare, fyra är doktorander och fem har lång erfarenhet med att arbeta med äldre, funktionshindrade, barn och andra målgrupper som socialtjänst och hälso- och sjukvården möter. Två av de disputerade forskarna har dessutom lång yrkeserfarenhet inom socialtjänsten med äldreomsorg och personer med psykiskt funktionshinder.

Inom FoU pågår redan i dag aktiviteter som syftar till att underlätta för socialtjänsten att arbeta evidens- och kunskapsbaserat. För att öka förståelsen kring detta har bl.a. en FoU-cirkel genomförts med ledningsgruppen under våren 2010.

FoU-enheten har även flera projekt och aktiviteter tillsammans med både Mittuniversitetet och Umeå universitet. Dels genom gemensamma forsknings- och avhandlingsprojekt. När det gäller äldreområdet har vi ett samarbete med Mittuniversitet kring ett projekt som rör anhöriga till demenssjuka och teknik. Denna form av samarbete sker även inom andra programområden och är som vi ser det en bra modell där praktikens behov kan påverka forskningen när det gäller val av ämne och inriktning.

Ett annat samarbete mellan kommunförbundets FoU och universiteten är ett nystartat läns-gemensamt praktikcentrum för socionomstudenter. En praktiksamordnare har anställts vid FoU som har uppdraget att dels hålla kontakten med Mittuniversitetet och Umeå universitet, dels samordna och stötta både studenterna och deras handledare i kommunerna. Detta ser vi som en möjlighet att stärka banden mellan utbildning, forskning och praktik.

Det samarbete som finns idag med landstinget, bl.a. genom den gemensamma tjänst som finansieras med stöd av etableringsmedel, kommer att fortsätta. Inom ramen för etableringsstödet pågår flera olika arbeten som exempelvis utveckling av kvalitetssystem, utveckla den samordnade vårdplaneringen, kollegialt lärande, utvärderingar och handledning av personal på olika nivåer i kunskapsutvecklingsprojekt.

FoU har också tillsammans med biståndshandläggarna i länet genomfört ett utvecklingsprojekt kring äldreomsorgens biståndshandläggning. Detta arbete har utgått från en avhandling som gjorts inom ramen för FoU-verksamheten och vid Umeå universitet och resulterade bl.a. i ett gemensamt kartläggningsinstrument för behovsbedömningen. Detta kartläggningsinstrument har även rönt ett nationellt intresse. Samarbetet kring kartläggningsinstrumentet skedde även med Socialstyrelsen och FoU-Nestor. Samarbetet med Socialstyrelsen kommer att fortsätta utvecklas och kan ses som ett gott exempel på hur kunskapsutvecklingen inom ett område kan ske.

Som vi ser det utgör FoU Västernorrland en viktig länk och ett nav i att fortsätta och vidareutveckla kontakten med andra aktörer som arbetar med kunskapsutveckling. FoU är också viktig som ”beställare” av annan forskning och kan ses som socialtjänstens förlängda arm gentemot universiteten.

Genom att vår FoU-enhet tillhör kommunförbundet ger det stora synergieffekter. De kontakter och nätverk som kommunförbundet har via sin handläggare inom sociala frågor används även av FoU-medarbetarna och tvärtom. Detta ger ökade möjligheter att i flera olika sammanhang koppla verksamhetsfrågor till kunskapsutveckling.

5. Hela socialtjänsten

Genom att vi i dag har navet kring kunskapsutveckling knuten till kommunförbundet finns redan ett samarbete kopplat på länsnivå för hela socialtjänsten. Såväl handläggartjänsten som FoU arbetar med hela socialtjänstens programområden (Äldre, Individ- och familj samt funktionshindrade). Det arbetssätt som vi planerar är inte i sig beroende av område och målgrupp utan arbetssättet handlar mera om en struktur och en övergripande modell för ett systematiskt arbete med kunskapsutveckling. Nedan presenterar vi några exempel på hur vi arbetat och tänker oss arbeta även i fortsättningen.

Kommunförbundet driver projektet ”Kunskap till praktik” och har inom ramen för det projektet nyttjat de befintliga strukturer för styrning som beskrivits i kapitel 1. FoU Västernorrland har även kopplats till olika delar av projektet i form av handledning till processledare under kartläggningsfasen. FoU är också involverade för att utveckla metoder för kontinuerlig uppföljning och utvärdering av missbruks- och beroendevården.

Ett annat exempel är hämtat från socialpsykiatriområdet. Kommunförbundet och landstinget har beviljats statbidrag för att förstärka kompetensen bland personal i socialtjänsten och den psykiatriska hälso- och sjukvården som kommer i kontakt med personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning. Inom ramen för det projektet har FoU Västernorrland ett uppdrag att genomföra basutbildning i ACT. ACT är en arbetsmodell som förordas i Socialstyrelsens förslag till riktlinjer för psykosociala insatser vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd. Utbildningen ges till baspersonal inom kommunerna och landstinget. Socialcheferna (och motsvarande) tillsammans med landstingets hälso- sjukvårdsdirektör har utsett nätverket för ledningspersonal inom socialpsykiatri och landstingets klinikchefer till styrgrupp för detta utbildningsprojekt.

6. Koordinering med regionala IT-plattformar

Länet utvecklar för närvarande en projektplan för länets delaktighet i utveckling av nationell patientöversikt (NPÖ). Det politiska samverkansforumet kommer att utgöra den politiska plattformen för förslag till beslut i respektive organisation. En arbetsgrupp är upprättad, som består av kompetens från IT-området, socialtjänsten, representation från landstinget och kommunförbundet. Deras uppdrag är att utveckla en projektplan för införande av NPÖ i länets kommuner.

Det är återigen den tidigare beskrivna samverkansstrukturen som ligger till grund för utvecklingen. Den kan dock behöva kompletteras med kommun och landstingsövergripande struktur då IT-teknik är ett förvaltningsövergripande område.

7. Regionala stödstrukturer för verksamhetsanalyser mm.

Redan nu har ett utvecklingsarbete påbörjat som fokuserar på kvaliteten inom äldreomsorgen. Det finns en efterfrågan på hur stöd av den kunskap som kommer fram i olika brukarundersökningar, kvalitetsmätningar mm kan användas för såväl organisera verksamheten som att ta tillvara på kunskapen i vardagsarbetet. Övergripande handlar det om att få ökade kunskaper kring äldre personers behov. Nedan presenteras några områden där de regionala stödstrukturerna kan bidra till en ökad kunskapsutveckling och kvalitet.

Brucarundersökningar

Vi fortsätter arbetet med att mäta brukarnöjdhet. FoU har redan påbörjat ett arbete med att ta fram gemensamma uppföljnings- och utvärderingssystem för regionen/länet. Dessutom pågår ett arbete med hur man kan använda de nationella brukarundersökningarna som ett underlag för kunskapsutvecklingen.

Förebyggande insatser

Senior alert är ett viktigt stöd för att förebygga fallskador. FoU Västernorrland kan vara ett regionalt stöd för analyser av resultaten och hitta förbättringsområden. Ett annat område är att utveckla kunskapen kring läkemedel. FoU kan där finnas som ett regionalt stöd i analyser och utveckling av mätningar och analyser och för att utveckla kunskapen kring läkemedel.

Sjuka äldre

Inom detta område är samverkan mellan kommunerna och landstinget centralt. Det är viktigt att hitta bra processer för samverkan kring den enskilde när dennes hälsotillstånd sviktar. Idag finns det uppenbara brister i det medicinska stödet som många gånger resulterar i onödiga byten av vårdnivå – dvs. transport till sjukhus. Det finns dessutom stora lokala skillnader mellan kommunerna i länet.

Stöd i livets slutskede

Tanken är att kommunförbundet med dess FoU-kompetens ska bistå länet i arbetet med att införa och analysera arbetet med Palliativregistret.

Utveckling av modell för bedömning och beskrivning av behov och insatser enl SoL

Det finns en stor kompetens kring biståndshandläggning och behovsbedömning i länet. Ett utvecklingsarbete har också pågått under 2000-talet där en majoritet av länets biståndshandläggare varit involverade. Utvecklingsarbetet har bl.a inneburit en ökat systematiskt och enhetligt arbete med kartläggningen av olika behov/livsområden i samband med biståndsutredningen. Inom ramen för öppna jämförelser fortsätter detta arbete på nationell nivå och de erfarenheter som gjorts i länet kommer bl.a. att ligga till grund för den teoretiska ramen.

8. Brukarmedverkan/brukarinflytande

Vid FoU Västernorrland pågår sedan flera år ett arbete med brukarrevison. Brukarrevisionens arbete startade 2006 och har, utöver de revisionsuppdrag som genomförts, även utformat litteratur som nyttjas i en dialogutbildning för personal som arbetar inom psykiatrin. Utbildningen är främst inriktad på brukarinflytande och bemötande men även återhämtning utgör en del av materialet. Utbildningen genomförs av brukare tillsammans med medarbetare från FoU Västernorrland.

Det har visat sig vara mycket effektivt att revisionerna utförs av personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa. Intervjuerna, som oftast mer liknar ett samtal, sker då på mer jämlika villkor. Genom att brukarrevisorn har egen erfarenhet skapar dennes frågeställningar, synsätt och bemötande en bra grund för att brukarens erfarenheter och önskemål ska kunna tillvaratas. Syftet med brukarrevisorer är att bidra med information och skapa en dialog som kan leda till kvalitetsförbättringar i verksamheten.

Brukarrevision ses som ett sätt att systematisera brukarnas kunskap och erfarenheter som i sin tur utgör en kunskapskälla i den evidensbaserade praktiken. Brukarrevision som modell ser vi som möjlig att använda inom flera områden och idéer finns att börja med brukarrevisorer inom samhällsvård för barn och unga samt inom missbruks- och beroendevården. |

[
]
]